NOTA ASUPRA EDITIEI

(** 1ffe % + 4)

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției princeps și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

regulation of the order of the control of the contr

- a) s final postconsonantic a fost transcris prin -u, dar neexistind nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui cu & (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.
- b) s final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin -u: Accauïs (de sațiu).
- c) w final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (με εκδλίο = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul -lor (жδλικχτορω=judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (μερω=ceriu) sau în vocală (гρλίο = graiu), a fost transcris prin -iu.
- d) k în poziție e (чърг=cêre) și în poziție i (эгг-пт-кийн=eghiptênii) a fost transcris prin e, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin -ea. Tot prin e a fost transcris uneori și ы (мъщря = muiêre), datorită frecventelor alternante cu м; în restul cazurilor, k a fost transcris prin ia (тъщт=tăiat, деспвит= despuiat) sau ea (ным=neam, ne-am, диминица = dimineața) (pentru detalii, vezi ST.L. FAC., p. 49-51. SL.L., p. 49-51).
- e) m în poziție -e, -i (жънгыре, кътрилли) a fost transcris tot prin ê (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, m a fost redat prin diftongii ea și ia. În unele cuvinte de origine slavă, cu m în etimon, slova a fost transcrisă prin ea, ia chiar dacă în silaba următoare erau e, i (непрімтинъл = nepriiatinul, бемрін = boiarii). În poziție finală, m a fost transcris în citeva cazuri prin -ā, din considerente de morfologie istorică (апропім = apropiā, жънгім = junghiā).
- f) Deşi valoarea dominantă a lui ъ este aceea de d, iar a lui ъ, aceea de l, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънты/мжиты = mîntui; гърмъ = gîrlă; кържримы = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънй mănie, пънн = păine, пънъ = pănă, ръдика = rădica, ъннки rănichii).

- g) Frecventa alternanță a consoanelor -ş /-şi, -ṭ /-ṭ-(сорц/сорци = sorț / sorți, грънц / грънци = grăiț / grăi iți, скосим = scoseș / scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.
- h) u final suprascris a fost transcris uneori prin-ce, în spiritul textului (muu=nice, къи=căce).
- i) γ şi ν au fost transcrise prin i chiar în cazul cuvintelor străine: ετγητωτίμι (eghiptênii), κνρ (chir).
- j) În cazurile foarte rare cind $\mathbf{w}$ are valoare de i, el a fost notat ca i:_n $\mathbf{w}$ n $\mathbf{w}$ n $\mathbf{e}$ =împins.
- k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin i: mahhhh= mîinile, as=lui.
- l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (четавте ectaate, свамъ = saamă, дрептавте = dreptaate, Янна = Anna, Ярран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

- 1) ε la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin ie ($\varepsilon_A = \varepsilon_H = va$ ieşi, $\varepsilon_A = voie$, $\varepsilon_A =$
- 2) m inițial a fost transcris prin ia (meri=iaste, ch mu=să iai), dar și prin ea (npe m=pre ea); acecași literă precedată de ta fost redată prin ea (autm=acêea).
- 3) Potrivit acelorași norme, k final a fost transpus prin ia în aunut (aceștia).
- 4) h urmat de n a fost transcris i sau în (дижлцими = înălțime, диомци = înnoiește), iar înaintea labialelor p și b, îm (дпърат); urmat de n, д a fost redat însă și în acest caz prin i (дипърат = înpărat).
- 5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale (вынкуванитавою = binecuvînta-voiu, унидальных = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință aveau o flexiune proprie (унтваун да алмн = untului de lemn).

2017年4月1日

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (cts=se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat:

TO MICH CATSPAPA = şi s <ā > săturară; un ca chamant ka = şi să s <e > spămîntêze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (i) după consoanele m, ş şi ţ, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită şi pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), blgoslovi, blgslvi (blagoslovi), blestema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu — Dmnzău (Dumnezeu — Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv); mrte (moarte), mrtul (mortul) sfți (sfinți).

Tot in mod tacit au fost corectate si greselile de

tipar (foarte puține, de altfel) din ediția princeps: (în loc de uspan (greșit), kapa = cară; în loc de uspan = cerelui, uspan su = ceriului; în loc de nector konceat = pestre copsele, noscre koanceat = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic (NOTE) s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției princeps în această ediție a fost marcat printrobară oblică în toate celelalte patru coloane ce însoțesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă; la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit Bibliei moderne, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).